

11. Τα Καρναβάλια (Μπουμπουσιάρια)

Εάν τα ήθη κι έθιμα από ένα μέρος δείχνουν το βαθμό του πολιτισμού εκείνου του μέρους, δεν θα είναι άσκοπο να κάμομε λόγο για το έθιμο του Καρναβαλιού, το οποίο στη Σιάτιστα φέρει το όνομα Μπουμπουσιάρια, γιατί έτσι θα κάμομε καταφανέστερο το βαθμό της ευφυΐας της ζωής εκάστοτε γενεάς <της πατρίδος μας>, της καλαισθησίας, της ευπορίας και της συναισθηματικής πλευράς <της ζωής> της.

Όπως η πρόοδος γενικά ενός τόπου εξαρτάται από τους εκπροσώπους κάθε εποχής, έτσι και τα Καρναβάλια, που είναι μια εκδήλωση της ζωής του τόπου, είναι ανάλογα με την ευφυΐα, την καλαισθησία και γενικά ανάλογα με τη μόρφωση των κατοίκων του τόπου. Όταν στη Σιάτιστα ζούσαν άνθρωποι που τους διέκρινεν ευφυΐα, εφευρετικότητα, όπως π.χ. ο Δημήτριος Πατσιάς, οι Σιατιστινοί είδαν τις άριστες αναπαραστάσεις θρησκευτικού, πατριωτικού και ηθικού είδους. Είδαν τότε την αναπαράσταση αγγέλων θαυμασίας τέχνης, που νόμιζε κανένας πως πραγματικά πετούσαν, όταν έκαμναν παρέλαση από τον Άγιο Δημήτριο έως τα Τρία Πηγάδια. Είδαν να αναπαριστάνεται το τάγμα των διαβόλων με τον Αρχιβελζεβούλ τους, που, όταν σφύριζε στην πλατεία των Τριών Πηγαδιών, συγκέντρωνεν εκεί τους οπαδούς του, που έβγαιναν από διάφορους δρόμους. Και η αναπαράσταση έγινε με τέτοιο τρόπο, ώστε ο τότε αρχιερέυς Αγαθάγγελος¹, με μόρφωση ευρωπαϊκή, εξεδήλωσε τον θαυμασμόν του λέγοντας ότι, αν η αναπαράσταση εκείνη γίνονταν στους Παρισίους, θα έπαιρνε το πρώτο βραβείο. Είδαν να σατιρίζεται η δειλία με τρόπο πολύ παραστατικό, σπυδόντας ο δειλός να κρυφτεί μέσα σε ένα βαένι, όταν του έλεγαν ότι έρχονταν ο διώχτης του. <Είδαν> και άλλα επίσης άτοπα, [που με τον σατιρισμόν τους] επιδιώκονταν η αποφυγή τους από μέρος των κατοίκων. Είδαν αναπαραστάσεις των αρχαίων Ελλήνων, που όχι μονάχα κινούσαν το θαυμασμό των κατοίκων, αλλά και προκαλούσαν συναισθήματα υπερηφανείας, διότι είχαμε τέτοιους προγόνους, και ρίγη πατριωτισμού. Είδαν αναπαραστάσεις φουστανελοφόρων ανταρτών και ζήλευαν τη ζωή τους στα δάση, στα βουνά, στα λημέρια της Ελευθερίας και ζωντάνευαν μέσα τους τα όνειρα της φυλής μας, που σήμερα έγιναν πραγματικότητα. Όλα τα ανωτέρω γίνονται στη Σιάτιστα την πρώτη του έτους, τότε που εορτάζεται ο Καρνάβαλος.

Την πρώτη του έτους τα καρναβάλια μεταβαίνουν παρέες παρέες στα σπίτια με τη συνοδεία ενός τραγουδιστή, που τραγουδάει άσματα ειδικά, ιδιαίτερα για κάθε μέλος της οικογένειας και πρώτα για το νοικοκύρη του σπιτιού:

(1)

«Σε τούτ' τα σπίτια τα ψηλά και τα ζωγραφισμένα
στέκουν τα φλάμπουρα ανοιχτά ιντέκια στολισμένα.
Χίλιοι κρατούν τα φλάμπουρα και χίλιοι τα ιντέκια²
κι άλλοι χίλιοι παρακαλούν, αφέντη μ', καβαλικά.

Κι αφέντης καβαλίκεψε στον Αϊ- Γεώργη να πάει.
Βόηθα μ' Αϊ- Γεώργη μ', βόηθα με να καζαντίσω,
να φέρω γρόσια και φλωριά, γρόσια και караγρόσια³
να φέρω και μια χρυσόμουλα, να περπατώ καβάλα.

(2)

Σε τούτο <το> σπίτι που 'ρθαμε πέτρα να μη ραΐσει
κι ο νοικοκύρης του σπιτιού χίλια χρόνια να ζήσει.

(3)

Έπειτα για την οικοδέσποινα:

Είπαμε του αφέντη μας, θα πούμε κι τ'ς (της) κυράς μας.
Εσένα πρέπ' αρχόντισσα, βασίλισσα να γένεις
και στο θρονί να κάθηςαι τις όμορφες να κρένεις,
τις όμορφες κι τις καλές κι αυτές τις μαυρομάτες,

¹ Αγαθάγγελος Στεφανάκης, μητροπολίτης Σισανίου και Σιατίστης το διάστημα 1877-1882.

² Ιντέκια, βλέπε Παράρτημα, § 12. Ιντέκια, Μια προσέγγιση της σημασίας της λέξης "Ιντέκια".

³ Καραγρόσια, νόμισμα, βλέπε Παράρτημα, § 19. Νομίσματα κατά την Τουρκοκρατία ...

πο'χουν το μάτι σαν καυκί, το φρύδι σα γαϊτάνι
και αυτό το ματοτσινόρο σαν της ηλιάς (ελιάς) το φύλλο.

(4)

Ύστερα έλεγαν τραγούδια για τα άλλα μέλη της οικογενείας:

Κι κίνησεν ο νιούτσικος να πάει ν' αρραβωνιάσει
κι ούτε τα ρούχα τ' έβαζε ούτε τη φορεσιά του.

Κι η μάνα του τού έλεγε κι η αδελφή του λέγει:

Γύρισε πίσω νιούτσικε, βάλε τη φορεσιά σου.

-Μήναν με πρέπ'ν (πρέπουν) τα ρούχα μου, μήναν η φουρεσιά μου;

Μένα με πρέπ'ν τα νιάτα μου, με πρέπ' η λεβεντιά μου.

(5)

Γραμματικός εκάθονταν στου βασιλιά τις πόρτες

κι γράφε κι κοντύλιαζε όλο για την αγάπη

κι σπάρραξε⁴ το χέρι του κι χύθκιν (χύθηκεν) η μελάνη

κι λέρωσε τα ρούχα του τα χρυσοκιντημένα.

(6)

Ιδώ έχουν κόρη για παντρεία, πάσχουν να την παντρέψουν.

Της δίνουν υιόν του βασιλιά, της δίνουν υιόν του ρήγα,

-Δεν θέλω υιόν του βασιλιά, δεν θέλω υιόν του ρήγα,

μον' θέλω τ' αρχοντόπουλο που κοσκινίζει τ' άσπρα⁵,

που κοσκινίζει τα φλουριά κι αυτά τα καραγρόσια .

(7)

Μωρή μικρή μου τσαπουρνιά, τι στέκεις στολισμένη;

- Η μάνα μου με στόλισε κι στέκω στολισμένη.

- Απ' το φλουρί δε φαίνεσαι κι απ' το μαργαριτάρι.

(8)

Ένα μικρό, μικρούτσικο, σπυρί μαργαριτάρι,

Σάββατο μέρα ινήθηκε (γεννήθηκε), την Κυριακή βαφτίστηκε

κι τη Δευτέρα το πρωί βγήκι στο παζάρι.

Κι ο κόσμος π' το είδε θάμαζε

κορίτσια αντιλογήθηκαν.

Άμα τραγουδούν (Αφού τραγουδήσουν) όσα πρέπει, ανάλογα με τα μέλη της οικογενείας, λέγουν στο τέλος το παρακάτω:

Κι βάλε το χιράκι σου στον αργυρό σου τσέπη

κι πάρε γρόσια κι φλουριά, για να δωρίσεις τα παιδιά.

Αφού πάρουν το φιλοδώρημα, κάποιο χρηματικόν ποσόν, μεταβαίνουν σε άλλο σπίτι να ευχηθούν τα ίδια, να τραγουδήσουν και να φιλοδορωθούν. Τα φιλοδορήματα σε χρήματα τα μαζεύει ο ταμίας της παρέας και τα ξοδεύουν ή για κάποιο κοινωφελές έργο ή για γλέντι <της παρέας> μια άλλη μέρα.

Για τους ανθρώπους που δεν τους δίδουν φιλοδώρημα τραγουδούν το παρακάτω τραγούδι:

Αφέντη μου, στην κάπα σου χίλιες χιλιάδες ψείρες,

άλλες γεννούν, άλλες κλωσουν κι άλλες αυγομαζώνουν

κι άλλες παρακαλούν να μη τις ζιουματίσουν,

και φεύγουν.

⁴ Σπάρραξε το χέρι του, κούνησε το χέρι του.

⁵ Άσπρα, νόμισμα, βλέπε Παράρτημα, § 19. Νομίσματα κατά την Τουρκοκρατία...

Κάθε οικογένεια θεωρεί χαϊρλίθικο⁶ να δεχτεί τους κουδουνάδες⁷, που αναπαριστάνουν τους Κορύβαντες⁸ των Αρχαίων ή τους οπαδούς του θεού των ποιμένων Πανός.

Οι επισκέψεις των Καρναβαλιών αρχίζουν από την Ιερά Μητρόπολη. Πριν απολύκει (απολύσει) η εκκλησία, μαζεύονται μπροστά από τη Μητρόπολη και χορεύουν εκεί, έως ότου να απολύκει η εκκλησία και επιστρέψει ο μητροπολίτης, οπότε μπαίνουν στον αυλόγυρο <και> τραγουδούν το:

Βασίλη μ', πόθεν έρχεσαι και πόθεν κατεβαίνεις;
-Από τα ξένα έρχομαι κι στα δικά μ' πααίνω.
-Αν έρχησαι 'που ν' (από την) ξενιτιά, πες μας ένα τραγούδι.
-Εγώ τραγούδια μάθαινα, τραγούδια να σας λέω.
Στην πατερίτσ' ακούμπησε να πει την Αλφαβήτα.
Κι η πατερίτσ<α> ήταν χλωρή κι απόλυκε κλωνάρι,
κλωνάρι, χρυσοκλώναρο με τ' αργυρό το φύλλο.

Φιλοδωρούνται από τον αρχιερέα και επισκέπτονται άλλα σπίτια. Όλην την μέρα αυτή ο κόσμος όχι μονάχα γλιντάει (γλεντάει), μα φανερώνει με τις εθνικές του παραστάσεις την εθνική του οντότητα, από τα αρχαιότερα χρόνια έως τα χρόνια του '21, και προκαλούνται ρίγη συγκίνησης εθνικής.

Μα τα ρίγη της συγκίνησης δεν περιορίζονται μονάχα στην πατριωτική πλευρά, αλλ' επεκτείνονται παράλληλα και στην ερωτική πλευρά. Την μέρα αυτή ζωντανεύει και η συναισθηματική ζωή των νέων. Όλα τα αρχοντόσπιτα είναι ανοιχτά και τα παράθυρά τους γεμάτα από όμορφες κοπέλες, που βλέπουν τα ερχόμενα εκεί καρναβάλια. Ύστερα από το μεσημέρι τα σπίτια που βρίσκονται στον κεντρικό δρόμο, που φέρνει από την Αγορά της Χώρας έως την Αγορά της Γεράνειας, και οι πλατείες Τριών Πηγαδιών, Φούρκας και Αγοράς της Γεράνειας είναι γεμάτα από τον ελεύθερο ωραιόκοσμο, που παρακολουθεί με πραγματική σεμνότητα την κίνηση των καρναβαλιών και προσπαθεί, από λόγια και μερικά άλλα καμώματα των μασκαράδων, να μαντεύσει ποιος είναι εκείνος που στέκεται απέναντι και κρύβεται με την προσωπίδα και <που θα> επιστρέψει το βράδυ στο σπίτι του με την ικανοποίηση εκείνη της καρδιάς, που γεννάει τόσα όνειρα γλυκά για τη μέλλουσα αποκατάστασή του. Εποχή αξέχαστη, εποχή από την οποία δεν λείπουν και τα ασυγκράτητα γέλια, χάρις στις κωμικές παραστάσεις των καρναβαλιών.

---

⁶ Χαϊρλίθκο, αυτό που φέρνει καλή τύχη, γούρικο.

⁷ Κουδουνάδες, βλέπε Παράρτημα, § 22 Πρωτοχρονιά, Κουδουνάδες.

⁸ Κορύβαντες, δαίμονες, παιδιά της Ρέας ή της μούσας Θάλειας και του Απόλλωνα. Στη Φρυγία ήταν ιερείς της Κυβέλης (Μητέρας των θεών, ανθρώπων, φυτών και ζώων) και εκτελούσαν τους οργιαστικούς χορούς τους με συνοδεία κυμβάλων, αυλών και τυμπάνων.